

ВІДГУК

офіційного рецензента, доктора педагогічних наук, професора Осипової Тетяни Юріївни на дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 Професійна освіта Катерини Віталіївни Халецької з теми «Формування прогностичної компетентності майбутніх учителів математики у закладах вищої освіти»

Актуальність теми дисертації. Тенденції розвитку сучасної професійної освіти (студентоцентризм; відкритість процесів, що пов'язані з наданням освітніх послуг; відповідність змісту, форм, методів і засобів навчання студентів запитам сьогодення; варіативність і гнучкість освітніх програм; об'єктивність оцінювання студентів, здійснення рефлексії; практикозорієнтованість освітнього процесу, урахування потреб стейкхолдерів тощо) актуалізують необхідність фахової підготовки майбутніх учителів, що враховує формування їхньої прогностичної компетентності, яка дозволяє моделювати можливі професійні проблеми, заздалегідь знаходити шляхи їх ефективного розв'язання, своєчасно реагувати на непередбачувані зміни в діяльності тощо. Знання про майбутнє допомагає прогнозувати процес реалізації професійного завдання, уникати проблемних ситуацій, ураховувати важливі фактори, загрози й ризики, що можуть вплинути на якість професійної діяльності. Отже, провідним завданням сучасних закладів вищої педагогічної освіти є якісна підготовка інноваційних, мобільних, конкурентоздатних педагогів, здатних передбачати можливі освітні зміни, ефективно й продуктивно вибудовувати площину педагогічної діяльності на базі науково обгрунтованих, верифікованих та педагогічно доцільних прогнозів. Все це робить наукову розвідку Катерини Халецької продуктивною, цікавою й корисною для функціонування українських закладів професійної освіти.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження відповідає основним напрямам досліджень кафедри педагогіки та лабораторії «Інновації в освіті» та входить до

тематичного плану науково-дослідної роботи Державного закладу «Південноукраїнській національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» та становить частину наукової теми «Проектування професійного становлення майбутніх фахівців в умовах університетської освіти» (реєстраційний номер № 0114U007157). Тему дисертаційного дослідження затверджено вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 3 від 29.10.2020 року).

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Проведений аналіз дисертації Катерини Халецької дає підстави розглядати її як завершений та цілісний доробок з проблеми, важливої для вітчизняної педагогічної науки та освітянської практики. Науково-понятійний апарат дисертації визначено відповідно вимог і є достатнім для розв'язання окреслених дисертанткою завдань. Усебічному розв'язанню завдань наукового пошуку сприяла коректно використана система теоретичних і практичних методів дослідження, широка джерельна база. Обґрунтованість наукових результатів роботи забезпечено шляхом ретельного відбору методів дослідження. Позитивне враження справляє доцільне використання науковицею як загальнонаукових, так і конкретно-наукових методів дослідження. Зміст роботи та аналіз основних положень дисертації підтверджує досягнення мети і вирішення завдань дослідження. Пропозиціям і розробкам та висновкам, що представлені в дисертації властива повнота та логічність викладу, достатній рівень достовірності та обґрунтованості.

Наукова новизна і теоретичне значення одержаних результатів. Катериною Халецькою: *вперше* визначено сутність прогностичної компетентності майбутніх учителів математики та її структурну організацію (когнітивно-інформаційний, інтелектуально-ментальний, конструктивно-моделювальний, світоглядно-професійний компоненти); визначено й науково обґрунтовано педагогічні умови, що забезпечують формування

прогностичної компетентності майбутніх учителів математики (забезпечення стійкої професійної позиції майбутніх учителів щодо необхідності використання потенціалу педагогічної прогностики; актуалізація міждисциплінарної інтеграції педагогічних і математичних дисциплін у процесі підготовки майбутніх учителів математики; активізація самостійної роботи здобувачів освіти з практичного відпрацювання вмінь та навичок реалізації елементів педагогічної прогностики в квазіпрофесійній педагогічно-математичній діяльності; визначено критерії (гносеологічний, індивідуально-забезпечувальний, операційний, аксіологічний) і показники сформованості прогностичної компетентності майбутніх учителів математики; *уточнено* понятійно-категорійний апарат феноменології педагогічного прогнозування, зокрема: дефініції «прогноз», «прогностика», «прогнозологія», «прогностична діяльність»; *подальшого розвитку* дістали передумови проектування професійного становлення майбутнього вчителя математики.

Оцінка змісту та завершеності дисертації. Дисертаційна робота Олександри Моргун вирізняється логічною структурою, складається з двох взаємопов'язаних розділів, кожен з яких характеризується певним внеском у розвиток теорії і практики професійної освіти.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, розкрито ступінь її розробленості, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, позиціоновано методологічні, теоретичні та методичні засади, сформульовано гіпотезу, схарактеризовано методи дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів і можливості їх використання, подано відомості про апробацію й упровадження результатів роботи, її структуру та обсяг, загальну кількість публікацій.

У першому розділі **«Теоретичні засади проблеми формування прогностичної компетентності майбутніх учителів математики»** розглянуто специфіку професійної підготовки майбутніх учителів математики; проаналізовано ОПП 014 Середня освіта (Математика);

Запропоноване авторське бачення концепта *«прогностична компетентність учителя математики»*: є синтетичним, полідетермінованим особистісно-професійним конструктом, що визначає здатність педагога координувати мету й результат професійно-педагогічної діяльності (педагогічний прогноз); визначати напрями педагогічно-математичної діяльності відповідно висунутих гіпотез; збагачувати палітру професійних функцій педагогічною прогнозологією.

Виявлено основні функції прогностичної компетентності, а саме функції проєктування, конструювання, планування та моделювання. Виокремлено найбільш загальні принципи формування прогностичної компетентності майбутніх учителів математики: понятійно-термінологічної єдності, емоційності, свідомості, інноваційності, етермінізму, науковості, безперервності педагогічного прогнозування. Установлено, що прогностичну компетентність майбутніх учителів математики доцільно розглядати як передумову їхньої прогностичної діяльності.

Визначено структуру прогностичної компетентності майбутніх учителів математики, що містить такі компоненти: когнітивно-інформаційний, інтелектуально-ментальний, інструментально-технологічний, світоглядно-професійний.

У другому розділі **«Експериментальне дослідження формування прогностичної компетентності майбутніх учителів математики»** науково обґрунтовано педагогічні умови формування прогностичної компетентності майбутніх учителів математики: забезпечення стійкої професійної позиції майбутніх учителів щодо необхідності використання потенціалу педагогічної прогностики; активізація самостійної роботи здобувачів освіти з практичного відпрацювання вмінь та навичок реалізації елементів педагогічної прогностики у квазіпрофесійній педагогічно-математичній діяльності; актуалізація міждисциплінарної інтеграції педагогічних і математичних дисциплін в процесі підготовки майбутніх учителів математики.

Визначено критерії і показники сформованості прогностичної компетентності майбутніх учителів математики (гносеологічний, індивідуально-забезпечувальний, операційний, аксіологічний).

Розроблено модель формування прогностичної компетентності майбутніх учителів математики та методу її реалізації на чотирьох етапах: змістовно-накопичувальний, гносеологічно-відображальний, конструктивно-моделювальний, професійно-ідентифікаційний.

Представлено і проаналізовано результати експериментального дослідження з формування прогностичної компетентності майбутніх учителів математики.

Загальні висновки логічно впливають зі змісту роботи, у концентрованому вигляді відображають основні результати дослідження відповідно до його завдань. У роботі зроблені відповідні узагальнення й висновки, правильно оформлені додатки та список використаних джерел.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації в опублікованих працях дисертантки. Аналіз публікацій Катерини Халецької засвідчив їхню відповідність вимогам до оприлюднення результатів дисертаційного дослідження кандидатського рівня. Основні результати дослідження висвітлено у 11 публікаціях авторки: 4 статті у виданнях категорії Б з педагогіки; 1 стаття в міжнародному періодичному виданні інших держав; 6 публікації апробаційного характеру.

Результати дослідження належним чином апробовані і впроваджені в освітянську практику. Експериментальною базою дослідження виступили: Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (довідка про впровадження № 1764/30/1 від 28.11.2023 р.); Криворізький державний педагогічний університет (довідка про впровадження №08-369/3 від 29.11.2023 р.). До експериментальної роботи було залучено 102 здобувача.

Можливості використання практичного доробку автора. Практичне значення одержаних результатів полягає в розробленні методики реалізації

моделі формування прогностичної компетентності майбутніх учителів математики в закладах вищої освіти (змістово-накопичувальний, гносеологічно-відображальний, конструктивно-моделювальний, професійно-ідентифікаційний етапи); робочої програми навчальної дисципліни з вибіркового блоку освітньо-професійної програми 014 Середня освіта (Математика) «Основи формування прогностичної компетентності майбутніх учителів математики» та її методичне забезпечення.

Дискусійні положення та зауваження. Попри відмічений позитив, у роботі є спірні моменти, побажання та зауваження, які спонукають до дискусії, а саме:

1. Заслуговує схвалення надане авторкою визначення сутності прогностичної компетентності майбутніх учителів математики. Водночас, бажано було б більш чітко прописати зв'язок між поняттям «прогностична компетентність» та суміжними категоріями «прогностична діяльність», «прогнозування» тощо.

2. У структурі прогностичної компетентності майбутніх учителів математики в межах параграфу 1.3. схарактеризовано низку різноманітних умінь, властивостей особистості, навичок прогнозування тощо. Натомість, в експериментальному розділі авторка називає їх «показниками» сформованості. Бажано щоб науково-діагностувальний апарат в дисертації був більш узгодженим.

3. У першому розділі дисертації авторкою здійснено ґрунтовну аналітичну роботу з проблеми підготовки майбутніх учителів математики в різних країнах світу. Проте, висновки з цієї аналітики не знайшли відображення а ні у висновках до розділу, ані в загальних висновках з дисертації.

4. У межах діагностувальних дій з вимірювання рівнів сформованості прогностичної компетентності майбутніх учителів математики проведено ґрунтовну експериментальну роботу, дібрано адекватні тестові методики, різноманітні питальники, анкетний матеріал. Всі

вони повнотекстово подані в додатках. Проте, в основному тексті дисертації краще подати таблицю, в якій зазначено кожний показник та відповідну методику його діагностування.

5. Рукопис дисертації не позбавлений технічних огріхів, одруків, стилістичних неточностей.

Натомість висловлені зауваження та побажання мають дискусійний характер, а тому не мають суттєвого впливу на високу позитивну оцінку рецензованого дисертаційного дослідження. Робота, безсумнівно, містить значні наукові доробки та нові, раніше не захищені наукові положення.

Загальні висновки й оцінка дисертації. Рецензована робота характеризується глибиною теоретичного аналізу і вагомістю методичних пропозицій. Це завершена науково-дослідна робота, виконана в контексті нових наукових підходів до професійної освіти.

Враховуючи актуальність теми, наукову новизну одержаних результатів та їхню практичну значущість, а також відповідність поданої роботи вимогам до дисертацій, вважаємо, що дослідження **«Формування прогностичної компетентності майбутніх учителів математики у закладах вищої освіти»** сприятиме якісним змінам у професійній підготовці фахівців відповідного профілю, а її авторка – **Халецька Катерина Віталіївна** – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 015 Професійна освіта.

Офіційний рецензент,

Доктор педагогічних наук, професор,

професор кафедри педагогіки

Державного закладу «Південноукраїнський

національний педагогічний університет

імені К. Д. Ушинського»

Тетяна ОСИПОВА

